

The Study of Audiences in Dedication Pages of Academic and Seminary Theses Presented after the Islamic Revolution with Emphasis on Cultural and Communication Role

Ali Sadeghzadeh Vayghan

Ph.D in Knowledge and information Science, Research expert of the National Archives and Library of Iran, Tehran, Iran. E-mail: sadeghzadeh3832@yahoo.com

Abstract

Objective: Theses are among the first-hand scientific and research resources that have a dedication page. The main purpose of this study is to examine the audience of dedication pages of the academic and seminary theses presented after the Islamic Revolution.

Methodology: The research method was library one. Data were collected through observation and Note-taking of three important dissertation databases: IranDoc, Islamic Information and Documentation Center, and National Library and Archives of Iran. 522 dedication letters were collected from 600 dissertation titles related to 77 seminary and higher education centers. In terms of the number of higher education centers or seminaries studied, most centers are located in the provinces of Tehran (14), Isfahan (9) and Qom (8), and in terms of the number of dissertations, the most studied dissertations are related to higher education centers or seminaries in the provinces of Isfahan (162), Qom (130) and Tehran (117). About 99% of the studied dissertations were defended or presented between 1995 to 2015, 331 titles (63.41%) by men and 191 titles (36.59%) by women, 127 titles (24.33%) in the seminaries and 395 titles (75.67%) in the universities.

Findings: About 85% of the theses have the dedication page among which postgraduate and undergraduate theses are the most. Non-profit university theses, Payam-e-noor, and Public university theses have the most dedication pages, respectively. Most dedication pages have two audiences; on average, each dedication is dedicated to three. Women have more audiences than men. About 6% of the dedications are related to the thesis topic. 72% of the audience is from family and relatives, with first degree relatives being mother (31.46%), father (29.58%), spouse (16.24%) and child (7.32%) respectively. 13% of the audience are Imams (AS), which are Imam Zaman (32.31%), Prophet Muhammad (13.33%), and Imam Ali (12.82%), respectively. About 15% of the dedications are also dedicated to other scientific, religious, cultural, social, political and other groups and personalities, such as professors, teachers (20.72%), martyrs (10.81%), Imam Khomeini and friends (9.01%) and scholars of the Islamic world (8.56%) are the most frequent. Mother (31.46%), father (29.58%), wife (16.24%) and child (7.32%), respectively,

have the most relationship with the author. These results, while originating from the word of God and the Imams of the Infallibles (A.S.), as a positive culture respecting and appreciating the efforts of parents has been expressed as a religious, human and moral duty. It also shows the deep connection of children with parents in Iranian culture and families.

Conclusion: The thesis topic has less influence on the author's mind for dedicating the thesis. Honor and appreciation of the writers for the hard work of parents reflects the religious culture and deep connection of children with parents in Iranian families. The love of Imams (AS) and waiting for Appearance of Imam Mahdi are the concerns of the young scholars of Islamic Iran. In general, these writers believe in the teachings of Islam, especially theology, and are interested in defending the values of the Islamic Revolution (martyrs and leaders), and this is a very important spiritual and religious capital that the leaders of the Islamic community and their families should do their utmost to preserve, protect, and celebrate such ventures and to promote, honor these kinds of minds. Researchers can also develop and promote this cultural, religious, and social communication channel through in-depth scrutiny of the various aspects of dedications. Collecting, subject organizing, and disseminating dissertation dedications can also be effective in providing a template and encouraging students to write a dedication page as a vehicle for communication and expressing emotional and human emotions and creating vitality. Also, collecting, thematically arranging and publishing dissertation dedication pages can be effective in providing a model and encouraging students to write a dedication page as a vehicle for communication and expression of emotional and human feelings and creating vitality. This type of work is very effective in strengthening family relations and human as well as Islamic teachings.

Keywords: Thesis, Dissertation, Dedication page, Academic and seminary Theses, Islamic Revolution, Communication.

Article type: Research

Publisher: Central Library of Astan Quds Razavi

© The author

Library and Information Sciences, 2021, Vol. 24, No.3, pp. 33-59.

Received: 24/02/2021 - Accepted: 22/11/2020

بررسی مخاطب‌شناسی در تقدیم‌نامه‌های پایان‌نامه‌های دانشگاهی و حوزوی ارائه شده بعد از انقلاب اسلامی با تأکید بر نقش فرهنگی و ارتباطی

علی صادق‌زاده و ایقان

دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی، کارشناس پژوهش سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، تهران، ایران. رایانامه: sadeghzadeh3832@yahoo.com

چکیده

هدف: پایان‌نامه‌ها از جمله منابع علمی و پژوهشی دست اول است که در اجزاء و ساختار آن، تقدیم‌نامه وجود دارد. هدف اصلی این پژوهش بررسی مخاطب‌شناسی تقدیم‌نامه‌های پایان‌نامه‌های دانشگاهی و حوزوی بعد از انقلاب اسلامی است.

روش: روش پژوهش، مطالعه کتابخانه‌ای است. اطلاعات از طریق مشاهده و فیش‌برداری از سه پایگاه مهم اطلاعاتی پایان‌نامه: ایرنادک، مرکز اطلاعات و مدارک اسلامی و سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، جمع‌آوری گردید. از ۶۰۰ عنوان پایان‌نامه مربوط به ۷۷ مرکز آموزش عالی دانشگاهی و حوزوی مورد مطالعه، ۵۲۲ تقدیم‌نامه فیش‌برداری گردید.

یافته‌ها: حدود ۸۵ درصد از پایان‌نامه‌ها دارای تقدیم‌نامه هستند و پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشگاهی و حوزوی بیشترین فراوانی را دارند. پایان‌نامه‌های دانشگاه‌های غیرانتفاعی، پیام نور و دولتی به ترتیب دارای بیشترین تقدیم‌نامه هستند. بیشتر تقدیم‌نامه‌ها دارای دو مخاطب است و به طور میانگین هر تقدیم‌نامه به سه مخاطب تقدیم شده است. زنان نسبت به مردان به مخاطبان بیشتری تقدیم نموده‌اند. مخاطبان حدود ۶ درصد تقدیم‌نامه‌ها با موضوع پایان‌نامه ارتباط دارند. ۷۲ درصد مخاطبان، از خانواده و بستگان پدیدآور هستند، ۱۳ درصد مخاطبان، ائمه اطهار (ع) هستند، حدود ۱۵ درصد تقدیم‌نامه‌ها نیز به سایر گروه‌ها و شخصیت‌های علمی، دینی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و ... تقدیم شده‌اند.

نتیجه‌گیری: موضوع پایان‌نامه تأثیر کمتری در فکر و ذهن پدیدآور برای تدوین تقدیم‌نامه دارد. تکریم و قدردانی تقدیم‌نامه‌نویسان، از زحمات والدین نشانگر فرهنگ دینی و ارتباط عمیق فرزندان با والدین در خانواده‌های ایرانی است. عشق به ائمه اطهار (ع) و انتظار فرج از دغدغه‌های پژوهشگران جوان ایران اسلامی است. به طور کلی تقدیم‌نامه‌نویسان معتقد به آموزه‌های دین مبین اسلام به ویژه کلام الهی (قرآن) و علاقه‌مند به دفاع از ارزش‌های انقلاب اسلامی (شهادت و رهبری) هستند و این موضوع سرمایه بسیار مهم معنوی و اعتقادی است که مدیران جامعه اسلامی و خانواده‌ها باید برای حفظ و حراست و تقویت بنیه‌های آن از هیچ کوششی دریغ نکنند و این نوع سرمایه‌ها را تقویت، تکریم و تجلیل نمایند.

کلیدواژه‌ها: پایان‌نامه، تقدیم‌نامه‌نویسی، دانشگاه، حوزه علمیه، ارتباطات، انقلاب اسلامی.

نوع مقاله: پژوهشی

ناشر: کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

© نویسنده

کتب‌داری و اطلاع‌رسانی، ۱۴۰۰، دوره ۲۴، شماره ۳، شماره پیاپی ۹۵، صص. ۳۳-۵۹.

تاریخ ارسال: ۱۳۹۹/۹/۲ - تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۶

مقدمه

یکی از راه‌ها و شیوه‌های قدردانی و سپاس و همچنین اظهار محبت، ارسال تحفه و هدیه دادن است، بنابراین تحفه و هدیه نیز همانند قدردانی و سپاس می‌تواند راه‌ها، انواع و قالب‌های متعددی داشته باشد. یکی از راه‌های آن «هدا» یا «تقدیم» نمودن اثر علمی است. با توجه به این که نمی‌توان برای «تقدیم اثر علمی» ارزش و معیار مادی در نظر گرفت، بنابراین یکی از مهمترین و با ارزش‌ترین شیوه قدردانی و سپاس محسوب می‌شود. تقدیم‌نامه‌نویسی، تاریخچه‌ای به درازای تألیف دارد. آنچه اکنون تغییر کرده، محل، شیوه، انگیزه و تنوع تقدیم‌نامه‌ها است (بابایی، باقریان موحد، ۱۳۹۲، ص. ۱۸). تقدیم‌نامه‌نویسی^۱ و نگارش آن برای اشخاص، شاهان و ملوک از دیرباز در بسیاری از فرهنگ‌ها از جمله در فرهنگ اسلامی رواج داشته است. از جمله این موارد، در قرن دوم هجری، تألیف کتاب سیره نبوی ابن‌اسحاق است. به نقل مورخان، وی از مدینه به حیره آمد و کتاب سیره خود را برای ابوجعفر منصور تألیف کرد.^۲ در قرن دوم، قاضی ابویوسف، کتاب الخراج را به دستور هارون نوشته و در مقدمه ضمن نصیحتی به او، از وی یاد کرده است. در قرن سوم، جاحظ آثارش را به امیران و وزیران تقدیم می‌کرد و از این بابت پول هنگفتی می‌گرفت و به وسیله آن ارتزاق می‌نمود^۳ (نقل شده در: جعفریان، ۱۳۷۹، ص. ۱۳۶).

پشینیان اهدای کتاب یا اثر علمی را «اتحاف» می‌نامیدند. در کتاب «فرهنگ بزرگ سخن»، پس از تعریف اتحاف به پیشکش کردن و هدیه دادن، از وراوینی نقل می‌کند که گفته است: «اتحاف کتاب ... به چنین خداوندی می‌باید» (نقل شده در: بابایی، باقریان موحد، ۱۳۹۲، ص. ۱۸). در سایر فرهنگ‌ها «اتحاف» به شرح ذیل معنی و تعریف شده که بیشتر در مورد کتاب است:

«هدا یا تقدیم» در انگلیسی معادل Dedication و در آلمانی معادل Widmung است. «هدا یا تقدیم کردن» در انگلیسی معادل Dedication و در آلمانی معادل Widmen یا Spazialisieren است (پورممتاز، ۱۳۷۷، ص. ۶۵). در لغت‌نامه دهخدا (۱۳۷۷، ج ۱، ص. ۵۱۶) واژه «هدا» به معنای «هدیه فرستادن و هدیه دادن» است. در دانشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، اهدا (پیش‌آورد/ پیشکش) را «یادداشتی که نویسنده در ابتدای اثر خود درج می‌کند و ضمن آن، اثر خود را به عنوان نشانه‌ای از احترام، محبت یا قدرشناسی و یا به عنوان تقاضایی برای حمایت، یا دوست یا مشوق و پشتیبان خود تقدیم می‌کند» دانسته‌اند (سلطانی، راستین، ۱۳۷۹، ص. ۵۱)؛ البته مهاجری و امیرخانی (۱۳۸۱، ج ۱، ص. ۳۷۲) معتقدند که این تعریف فقط بخشی از

۱. اصطلاح تقدیم‌نامه در گذشته به عنوان «تصویر» گفته می‌شده است.

۲. ابن خلکان، وفات الاعیان، تصحیح احسان عباس، ۲۷۷/۴.

۳. بیهقی، معارج نهج البلاغه، ص. ۱۰.

جنبه معنایی این اصطلاح را در برمی‌گیرد. پورممتاز (۱۳۷۷، ص. ۶۵؛ ۱۳۸۸، ص. ۵۲۵) در ذیل مدخل «اهدا کردن / Dedicate» نوشته است: «چاپ یادداشتی در کتاب که نویسنده طی آن کتاب را به شخصی که معمولاً از آشنایان یا دوستان اوست تقدیم می‌کند». وی همچنین «اهدا یا تقدیم / Dedication» را یادداشتی بیان کرده که معمولاً روی صفحه سمت راست کتاب و پس از صفحه عنوان قرار می‌گیرد و در آن مؤلف کتاب را به یکی از دوستان یا آشنایان خود تقدیم می‌کند. پورممتاز (۱۳۷۷، ص. ۱۷۱) همچنین تقدیم‌نامه [یادداشت امضای کتاب] را «یادداشتی که در کتاب‌های هدیه شده به کسی نوشته می‌شود» بیان کرده و «تقدیم‌نامه دست‌نویس» را نیز «تقدیم‌نامه کتاب به خط خود نویسنده» توصیف نموده است.

باب‌الحوائجی (۱۳۸۱، ص. ۷۳) «صفحه اهدا را صفحه‌ایی دانسته که در آن نویسنده، اثر خود را به کسی تقدیم می‌دارد». نیکنام (۱۳۷۹، ص. ۲۳-۲۴) نیز می‌نویسد: «اگر اثر بخواهد اهدا شود، تصمیم بر این که به چه کسی تقدیم شود یا با چه عباراتی این تقدیم صورت بگیرد، به عهده نویسنده است. ممکن است گفته شود که کلمه «تقدیم» در عبارت زائد است و فقط کلمه ساده «به» کافی است. لازم نیست که در مورد شخصی که اثر به او اهدا می‌شود به اطلاعات شخصی، مثل نام و نام‌خانوادگی، تاریخ تولد، تاریخ مرگ و ... حتماً اشاره شود. اگرچه ذکر هر کدام از این مشخصات نیز بلامانع است. ویراستار نمی‌تواند آثاری را که به صورت اشتراکی انجام شده، تقدیم کند، مگر این که رضایت همکاران را به دست آورد».

صفحه تقدیم بعد از صفحه شناسنامه واقع شده و در آن مطالب تقدیم به ... یا سپاسگزاری و تشکر از ... نوشته می‌شود. دقت شود پشت این صفحه سفید است. همچنین پدیدآور می‌تواند اثر خود را به فرد یا قشر خاصی تقدیم نموده و یا حقوق مادی و معنوی خود را به بخش یا گروه خاص اختصاص دهد؛ مانند: بیماران خاص یا مؤسسه خیریه و ... (مدیح، ۱۳۸۷، ص. ۳۵-۳۶).

نگارنده نیز معتقد است: اهدا یا تقدیم یادداشتی درونی، عاطفی، احساسی، حماسی، علمی، هنری و ... از طرف پدیدآور/پدیدآورندگان، برای ائمه اطهار (ع)، اعضای خانواده، اساتید و دانشمندان، همفکران، دوستان، آشنایان، جامعه‌ای، طبقه‌ای، صنفی و ... که با انگیزه محبت، قدردانی و ادای دین، جلب توجه برای ارتقاء جایگاه و یا مساعدت به موضوعی خاص یا قشری خاص، حل مشکلی و ... نوشته می‌شود؛ که اگر به هنر آراسته شود، جذاب‌تر و تأثیرگذارتر خواهد بود.

بابایی و باقریان موحد (۱۳۹۲، ص. ۱۷-۱۸) معتقد هستند: تقدیم‌نامه اثر علمی از اولین عرصه‌های هنرنمایی نویسندگان محسوب می‌شود. مؤلفان کارآزموده و ذوق‌مند، گاه برای تقدیم‌نامه، روزها می‌اندیشند و رأی می‌زنند و تجربه‌های دیگران را به تأمل می‌گیرند. این گروه، برای نوشتن چند نیم سطر در تقدیم‌نامه همه‌توان علمی و ذوق خداداد خویش و دوستان خود را به کار می‌گیرند؛ زیرا به خوبی دریافته‌اند که نیمی از

همه آنچه را که باید در کل اثر خود بگویند، می‌توان در همان نیم‌سطرهای پیشکش‌نامه گنجاند. بنابراین تقدیم‌نامه را باید بخشی از امکاناتی دانست که مؤلفان در اختیار دارند. استفاده بهینه از این امکان و موقعیت خاصی که در دسترس نویسندگان گذاشته است، می‌تواند گامی بلند و مؤثری برای نزدیک‌تر کردن اثر به اهداف تحقیقی یا ترویجی‌اش باشد. عبارات کوتاه و کلمات معدود تقدیم‌نامه، می‌تواند پرده رنگارنگی از همه احساسات و باورهای نهانی نویسنده باشد.

پایان‌نامه‌های دانشگاهی یکی از آثار علمی مهم محسوب می‌شوند که تحلیل همه اجزاء آن حائز اهمیت است. در مفهوم «تز»^۱، «رساله»^۲، «مقاله» یا «پایان‌نامه»^۳ آمده: «نوشته‌ای است که به وسیله داوطلب درجه دانشگاهی، به عنوان یکی از شرایط احراز آن، ارائه می‌شود و نویسنده آن دانشجویی است که زیر نظر کلی یک هیئت علمی کار می‌کند. موضوع انتخابی پایان‌نامه، معمولاً، محدود و تخصصی است و تحقیق در مورد آن، زمان مشخص و مبتنی بر روش علمی را طلب می‌کند. همین ویژگی‌ها است که پایان‌نامه را تبدیل به منبع اطلاعاتی ارزشمندی برای علاقه‌مندان به آن حوزه موضوعی می‌سازد. پایان‌نامه‌ها معمولاً اساس تدوین مقاله‌ها یا کتاب‌های منتشر شده بعدی می‌شوند و تا آن زمان تنها مدرک دسترس‌پذیر آن فعالیت علمی محسوب می‌شوند (مدیرامانی، ۱۳۸۱، ج ۱، ص. ۵۵۷). پس می‌توان گفت پایان‌نامه‌ها از جمله منابع علمی و پژوهشی دست اول هستند.

یکی از اجزاء و ساختار پایان‌نامه‌ها، «تقدیم‌نامه» است. لازم به ذکر است با توجه به اهمیت مراعات اصول و قواعد یکسان در تدوین پایان‌نامه‌ها و رساله‌های تحصیلات تکمیلی، به کار بستن دقیق شیوه‌نامه ابلاغی دانشگاه‌ها در تنظیم و تایپ این نوع منابع اطلاعاتی ضروری است و دانشگاه‌ها از قبول پایان‌نامه غیرمنطبق بر این ضوابط خودداری می‌کنند. ساختار ابلاغی بیشتر دانشگاه‌ها شامل موارد ذیل است:

۱. روی جلد: علاوه بر رنگ جلد که توسط دانشگاه ابلاغ می‌شود؛ اطلاعات مندرج در روی جلد شامل نام دانشگاه و دانشکده، مقطع تحصیلی، عنوان، اسامی دانشجو، استاد/استادان راهنما، استاد/استادان مشاور و تاریخ دفاع یا ارائه

۲. صفحات مقدماتی، شامل: ۱. صفحه سفید، ۲. صفحه بسم‌ا...، ۳. صفحه عنوان، ۴. صفحه تأییدیه
اعضاء کمیته داوران، ۵. صفحه تقدیم، ۶. صفحه سپاسگزاری، ۷. صفحه چکیده، ۸. صفحه فهرست مطالب
۳. متن اصلی پایان‌نامه و فصل‌بندی، شامل: ۱. مقدمه و کلیات تحقیق، ۲. فصل دوم: مروری بر تحقیقات انجام شده، ۳. فصل سوم: مواد و روش‌ها، ۴. فصل چهارم: نتایج و بحث، ۵. فهرست منابع

۴. پیوست‌ها، شامل: نامه‌ها، نمونه‌ها و پرسشنامه‌ها، مطالب مکمل، روش‌های آزمایشگاهی، آمار و ارقام و غیره که به نحوی مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

همان‌طور که بیان شد در ساختار پایان‌نامه‌ها، واحد (صفحه) «اهدا یا تقدیم» پیش‌بینی شده است. البته نوشتن تقدیم‌نامه در پایان‌نامه‌ها اختیاری است. اگرچه متن این صفحه به سلیقه شخصی بستگی دارد، اما با توجه به شئون ملی و فرهنگ اسلامی کشور بایستی متن آن مورد تأیید تحصیلات تکمیلی دانشگاه نیز باشد.

بیان مسئله

تألیف یک اثر از نخستین کلمه در نخستین صفحات آغاز می‌شود، نه از اولین پردازش‌های علمی در ابواب اصلی اثر. عنوان اثر، شناسنامه، تقدیم‌نامه و هرچه پیش از مقدمه و متن اثر می‌آید؛ همانند اصل اثر، اهمیت و کارایی دارد. همواره غفلت از حواشی و یا آنچه به نظر حاشیه می‌آید، متن را نیز بی‌قدر و بهای می‌کند. هرگونه بی‌ذوقی و بی‌مبالاتی در هر گوشه اثر علمی، ممکن است کل اثر را تحت‌الشعاع قرار دهد. پژوهشگران واقعی و تیزهوش به خوبی می‌دانند وقتی نامشان بر روی جلد اثری می‌نشیند، همه مسئولیت آن را باید بر دوش کشید. این سخن که پژوهشگر، تنها پاسخگوی مطالب و مدعیات علمی خویش است، اگرچه محکم‌پسند است، هوشمندانه و منطقی نیست. بنابراین آنچه بی‌واسطه از فکر و قلم پژوهشگر می‌تراود، بر دوش او بیشتر سنگینی خواهد کرد؛ اما برخی از پژوهشگران در تدوین اثر، وظیفه‌ای جز تحقیق نمی‌شناسند. به همین دلیل گاه خواننده خود را در نخستین صفحات اثر چنان ناامید یا بی‌اعتماد می‌کنند که همه فصل‌ها و بخش‌های علمی اثر از عهده جبران آن بر نمی‌آیند.

تقدیم‌نامه پایان‌نامه نیز از اولین عرصه‌های هنرنمایی پدیدآور آن محسوب می‌شود. پژوهشگران ذوق‌مند، گاه برای نوشتن تقدیم‌نامه روزها می‌اندیشند و با مطالعه نمونه‌ها و آثار دیگران، تجربه‌های دیگران را به تأمل می‌گیرند و برای نوشتن چند نیم‌سطر در تقدیم‌نامه، همه توان علمی و ذوق خداداد خویش و دوستان خود را به کار می‌بندند؛ زیرا به خوبی دریافته‌اند که نیمی از همه آنچه را که باید در کل اثر خود بگویند، می‌توان در همان نیم‌سطرهای تقدیم‌نامه گنجانند. پاره‌ای از تقدیم‌نامه‌هایی که در ساخت و چینش کلمات آن، ذوق و اندیشه به کار رفته است، چنین‌اند؛ یعنی به اندازه همه یا بخش مهمی از اثر، حامل پیام‌اند. پژوهشگران کم‌ذوق، وقت چندانی برای این بخش از اثر خود هزینه نمی‌کنند و آن را از تزئیناتی می‌دانند که مدگرایی زمانه برایشان تحمیل کرده است. حتی گاه اندکی نیز با خود نمی‌اندیشند که آیا از آن گریزی دارند یا نه؛ زیرا

این رسم را بخشی از اثر می‌دانند که خواه ناخواه باید بدان تن دهند (بابایی، باقریان موحد، ۱۳۹۲، ص. ۱۷-۱۸).

بنابراین تقدیم‌نامه را باید بخشی از امکاناتی دانست که پژوهشگران در اختیار دارند. استفاده بهینه از این امکان و موقعیت خاصی که چارچوب پژوهش در دسترس گذاشته است، می‌تواند گامی بلند و مؤثر برای نزدیک‌تر کردن اثر به اهداف تحقیقی یا ترویجی‌اش باشد. عبارات کوتاه و کلمات معدود تقدیم‌نامه، می‌تواند پرده رنگارنگی از همه احساسات و باورهای نهانی پژوهشگر باشد. گاه آنچه از این بخش کوچک به پژوهشگران دیگر مخابره می‌شود، بسی مؤثرتر و آشکارتر از همه فصول و بخش‌های متن اثر است. این ظرفیت پنهان را نباید سهل‌گرفت و از چند و چون آن غافل شد. هدر دادن فرصت و امکانی که تقدیم‌نامه به پژوهشگران می‌دهد، مصداق روشن بی‌ذوقی و فرصت‌سوزی است (بابایی، باقریان موحد، ۱۳۹۲، ص. ۱۸). برای این که پژوهشگران بتوانند این امکان بالقوه را با همه دارایی و استعدادش به‌کار بگیرند، شایسته است تقدیم‌نامه‌های تدوین شده از ابعاد گوناگون مورد بررسی قرار گیرد؛ زیرا پایان‌نامه‌ها از منابع اطلاعاتی علمی دست اول و ارزشمندی محسوب می‌شوند. نگارنده هیچ پژوهشی در مورد تقدیم‌نامه‌های پایان‌نامه‌ها ملاحظه نکرد؛ اما تاکنون سه عنوان مقاله در مورد تقدیم‌نامه‌نویسی در مورد کتاب‌ها منتشر شده است: (۱) رسول جعفریان (۱۳۷۹) در «تقدیم‌نامه‌نویسی در دیباچه کتاب‌ها با تأکید بر تقدیم‌نامه‌نویسی در آثار شیعی» تقدیم‌نامه‌های آثار مربوط به دوره صفویه را بررسی نموده است؛ (۲) رضا بابایی (۱۳۸۴) در «آیین تقدیم‌نامه‌نویسی» به ساختار و محتوای تقدیم‌نامه‌ها، انگیزه تقدیم‌نامه‌نویس، مخاطبان و ادبیات تقدیم‌نامه‌ها اشاره نموده است؛ (۳) رضا بابایی و سیدرضا باقریان موحد (۱۳۹۲) در «مقدمه‌ای بر «تقدیم‌نامه‌نویسی» در کتاب» مقاله قبلی بابایی (۱۳۸۴) را ویرایش و تکمیل نموده‌اند. با توجه به این که در این سه اثر هیچ اشاره‌ای به تقدیم‌نامه‌نویسی در پایان‌نامه‌ها نشده است انگیزه نگارنده برای پژوهش در این حوزه بیشتر شد. پرسش‌هایی که ذهن پژوهشگر را به خود معطوف نمود، به شرح ذیل است:

۱. چند درصد پایان‌نامه‌ها دارای تقدیم‌نامه هستند؟
۲. چه نوع پایان‌نامه‌هایی (از نظر مقطع تحصیلی) دارای بیشترین تقدیم‌نامه هستند؟
۳. چه نوع پایان‌نامه‌هایی (از نظر نوع دانشگاه) دارای بیشترین تقدیم‌نامه هستند؟
۴. تقدیم‌نامه‌ها دارای چندین مخاطب هستند و آیا جنسیت پدیدآور در تعداد مخاطبان تأثیر دارد؟
۵. آیا ارتباطی بین موضوع پایان‌نامه‌ها و مخاطبان تقدیم‌نامه‌ها وجود دارد؟
۶. آیا ارتباطی بین پدیدآوران و مخاطبان تقدیم‌نامه‌ها وجود دارد؟
۷. اعتقادات دینی چه جایگاهی در تقدیم‌نامه‌های پایان‌نامه‌ها دارد؟

روش پژوهش

روش این پژوهش، مطالعه کتابخانه‌ای است. شیوه گردآوری اطلاعات از طریق مشاهده و فیش‌برداری از نسخه چاپی یا فایل الکترونیکی پایان‌نامه‌های دفاع و منتشر شده است. با توجه به این که آماری از تعداد پایان‌نامه‌های ارائه شده در کشور گزارش نشده است تا بتوان از فرمول‌های رایج و استاندارد مانند کوکران و ... نسبت به انتخاب جامعه آماری اقدام نمود. همچنین برای تنوع و جلوگیری از سوگیری از نظر مقطع تحصیلی (کارشناسی، کارشناسی‌ارشد و دکتری) و نوع دانشگاه (دولتی، آزاداسلامی، پیام نور، حوزوی) سه پایگاه اطلاعاتی: (۱) ایرانداک، (۲) مرکز اطلاعات و مدارک اسلامی و (۳) سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، که مهم‌ترین پایگاه‌های اطلاعاتی پایان‌نامه‌های ایران هستند، انتخاب گردید. از حدود ۶۰۰ عنوان پایان‌نامه مورد مطالعه تا مرحله اشباع شدن، ۵۲۲ تقدیم‌نامه فیش‌برداری گردید.

یافته‌ها

الف. جامعه آماری

۱. پراکندگی جغرافیایی پایان‌نامه‌های مورد مطالعه بر اساس پراکندگی جغرافیایی مراکز آموزش عالی و حوزه‌های علمیه در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱. جامعه آماری بر اساس پراکندگی جغرافیایی مراکز آموزش عالی و حوزه‌های علمیه

ردیف	استان	تعداد مرکز آموزش عالی یا حوزه	تعداد پایان‌نامه مورد مطالعه	ردیف	استان	تعداد مرکز آموزش عالی یا حوزه	تعداد پایان‌نامه مورد مطالعه
۱	آذربایجان شرقی	۵	۱۱	۱۶	قزوین	۱	۱
۲	آذربایجان غربی	۱	۱	۱۷	قم	۸	۱۳۰
۳	اردبیل	۱	۱	۱۸	کردستان	۱	۲
۴	اصفهان	۹	۱۶۲	۱۹	کرمان	۱	۴
۵	البرز	۱	۲	۲۰	کرمانشاه	۱	۱
۶	ایلام	۱	۱	۲۱	گلستان	۱	۱
۷	تهران	۱۴	۱۱۷	۲۲	گیلان	۱	۱
۸	چهارمحال و ...	۱	۲	۲۳	لرستان	۱	۲
۹	خراسان رضوی	۳	۷	۲۴	مازندران	۶	۱۴
۱۰	خراسان جنوبی	۱	۱	۲۵	مرکزی	۴	۷
۱۱	خوزستان	۱	۱	۲۶	هرمزگان	۱	۲
۱۲	زنجان	۲	۳	۲۷	همدان	۱	۱
۱۳	سمنان	۱	۲	۲۸	یزد	۳	۷
۱۴	سیستان و ...	۲	۱۴	۲۹	بی‌نام	۱	۱
۱۵	فارس	۳	۸		جمع	۷۷	۵۲۲

داده‌های جدول ۱ نشان می‌دهد پایان‌نامه‌های مورد مطالعه از ۷۷ مرکز آموزش عالی (دانشگاه، دانشکده، پژوهشگاه و ...) و یا حوزه علمیه مستقر در ۲۸ استان است. از نظر تعداد مرکز آموزش عالی یا حوزه علمیه مورد مطالعه، بیشترین مراکز در استان‌های تهران (۱۴)، اصفهان (۹) و قم (۸) مستقر هستند و از نظر تعداد پایان‌نامه نیز بیشترین پایان‌نامه‌های مورد مطالعه مربوط به مراکز آموزش عالی یا حوزه علمیه استان‌های اصفهان (۱۶۲)، قم (۱۳۰) و تهران (۱۱۷) هستند.

۲. محدوده زمانی دفاع یا ارائه پایان‌نامه‌های مورد مطالعه به تفکیک سال و همچنین جنسیت پدیدآورندگان در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲. فراوانی پایان‌نامه‌های دارای تقدیم به تفکیک سال تدوین و جنسیت

ردیف	سال	مردان		زنان		جمع	
		دانشگاهی	حوزوی	دانشگاهی	حوزوی	فراوانی	درصد
۱	بی تا	۱	۱	۱	-	۳	
۲	۱۳۷۳	۱	-	-	-	۱	
۳	۱۳۷۴	۲	-	-	-	۲	
۴	۱۳۷۵	۱	-	-	-	۱	
۵	۱۳۷۶	۳	-	-	-	۳	
۶	۱۳۷۷	۳	-	-	-	۳	
۷	۱۳۷۸	۲	-	-	-	۲	
۸	۱۳۷۹	۲	۱۰	-	-	۱۲	
۹	۱۳۸۰	۷	-	-	-	۷	
۱۰	۱۳۸۱	۵	-	۲	-	۷	
۱۱	۱۳۸۲	۳	۳	-	-	۶	
۱۲	۱۳۸۳	۵	۱	-	-	۶	
۱۳	۱۳۸۴	۸	۱	-	-	۹	
۱۴	۱۳۸۵	۳	۱	۱	-	۵	
۱۵	۱۳۸۶	۴	۶	۱	-	۱۱	
۱۶	۱۳۸۷	۵	۵	۳	۱	۱۴	
۱۷	۱۳۸۸	۱۵	۱۸	۹	۲	۴۴	
۱۸	۱۳۸۹	۳۹	۳۱	۳۳	۴	۱۰۷	
۱۹	۱۳۹۰	۲۹	۱۷	۲۵	۵	۷۶	
۲۰	۱۳۹۱	۱۷	۷	۱۳	۱	۳۸	
۲۱	۱۳۹۲	۱۱	۸	۱۷	۵	۴۱	
۲۲	۱۳۹۳	۲۹	-	۳۷	-	۶۶	
۲۳	۱۳۹۴	۲۷	-	۳۱	-	۵۸	
		۲۲۲	۱۰۹	۱۷۳	۱۸	۵۲۲	جمع
			۳۳۱		۱۹۱	۵۲۲	

داده‌های جدول ۲ نشان می‌دهد حدود از ۹۹ درصد پایان‌نامه‌های مورد مطالعه در بین سال‌های ۱۳۷۴ الی ۱۳۹۴ دفاع یا ارائه، همچنین ۳۳۱ عنوان (۶۳/۴۱ درصد) توسط مردان و ۱۹۱ عنوان (۳۶/۵۹ درصد) توسط زنان نگارش یافته است. تعداد ۱۲۷ عنوان (۲۴/۳۳ درصد) در حوزه‌ها و تعداد ۳۹۵ عنوان (۷۵/۶۷ درصد) در دانشگاه‌ها دفاع یا ارائه شده است.

ب. پاسخ به پرسش‌های پژوهش

پرسش ۱. چند درصد پایان‌نامه‌ها دارای تقدیم‌نامه هستند؟

فراوانی پایان‌نامه‌های دارای تقدیم‌نامه به تفکیک مقطع تحصیلی در جدول ۳ نشان داده شده است.

جدول ۳. فراوانی پایان‌نامه‌های دارای تقدیم‌نامه به تفکیک مقطع تحصیلی

ردیف	مقطع تحصیلی	دارای تقدیم‌نامه			فاقد تقدیم‌نامه		فراوانی تقدیم‌نامه
		جمع	حوزوی	دانشگاهی	حوزوی	دانشگاهی	
۱	کارشناسی	۲۷	-	۲۷		۲۱	۵۶/۲۵
۲	کارشناسی ارشد	۴۰۳	۷۳	۳۳۰		۳۰	۹۳/۰۷
۳	دکتری تخصصی غیرپزشکی	۲۲	۷	۱۵		۷	۷۵/۸۶
۴	دکتری حرفه‌ای / عمومی پزشکی	۱۹	-	۱۹		۱۲	۶۱/۳۰
۵	دکتری تخصصی پزشکی	۴	-	۴		۸	۳۳/۳۳
۶	حوزوی	۳۷	۳۷	-	۱۱		سطح ۳
							۷۷/۰۸
۷		۱۰	۱۰	-	۳		سطح ۴
		۱۳	۷۶/۹۲				
	جمع	۵۲۲	۱۲۷	۳۹۵	۱۴	۷۸	-
		۶۱۴	۵۲۲ = ۸۵ درصد		۹۲ = ۱۵ درصد		-

داده‌های جدول ۳ نشان می‌دهد از ۶۴۴ عنوان پایان‌نامه مورد مطالعه تعداد ۵۲۲ عنوان (۸۵ درصد) دارای تقدیم‌نامه هستند.

پرسش ۲. چه نوع پایان‌نامه‌هایی (از نظر مقطع تحصیلی) دارای بیشترین تقدیم‌نامه هستند؟

داده‌های جدول ۳ نشان می‌دهد پایان‌نامه‌های مقطع کارشناسی ارشد با ۹۳/۰۷ درصد، سطح ۳ حوزوی با ۷۷/۰۸ درصد و سطح ۴ حوزوی با ۷۶/۹۲ درصد به ترتیب دارای بیشترین تقدیم‌نامه هستند. پایان‌نامه‌های دکترای تخصصی پزشکی با ۳۳/۳۳ درصد دارای کمترین تقدیم‌نامه هستند.

پرسش ۳. چه نوع پایان‌نامه‌هایی (از نظر نوع دانشگاه) دارای بیشترین تقدیم‌نامه هستند؟ فراوانی پایان‌نامه‌های دارای تقدیم‌نامه به تفکیک نوع دانشگاه در جدول ۴ نشان داده شده است.

جدول ۴. فراوانی پایان‌نامه‌های دارای تقدیم‌نامه به تفکیک نوع دانشگاه

ردیف	نوع مراکز آموزش عالی	فاقد تقدیم‌نامه	دارای تقدیم‌نامه	جمع	
				فراوانی کل (تعداد)	دارای تقدیم‌نامه (درصد)
۱	آزاد اسلامی	۳۳	۱۶۲	۱۹۵	۸۳/۰۸
۲	پیام نور	۴	۴۷	۵۱	۹۲/۱۶
۳	حوزوی	۱۴	۴۷	۶۱	۷۷/۰۵
۴	دولتی (پزشکی)	۲۰	۴۳	۶۳	۶۸/۲۵
۵	دولتی (غیر پزشکی)	۱۷	۱۵۹	۱۸۶	۸۵/۴۸
۶	غیرانتفاعی	۴	۶۴	۶۸	۹۴/۱۲
	جمع	۹۲	۵۲۲	۶۱۴	۸۵/۰۲

داده‌های جدول ۴ نشان می‌دهد پایان‌نامه‌های دانشگاه‌های غیرانتفاعی با ۹۴/۱۲ درصد، دانشگاه پیام نور با ۹۲/۱۶ درصد و دانشگاه‌های دولتی (غیر پزشکی) با ۸۵/۴۸ درصد به ترتیب دارای بیشترین تقدیم‌نامه هستند. پایان‌نامه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی با ۶۸/۲۵ درصد دارای کمترین تقدیم‌نامه هستند.

پرسش ۴. تقدیم‌نامه‌ها دارای چندین مخاطب هستند و آیا جنسیت پدیدآور در تعداد مخاطبان تأثیر دارد؟ فراوانی پایان‌نامه‌های براساس تعداد مخاطبان و به تفکیک جنسیت در جدول ۵ نشان داده شده است.

جدول ۵. فراوانی تقدیم‌نامه‌ها بر اساس تعداد مخاطبان

ردیف	تعداد مخاطبان	مردان		زنان		فراوانی		جمع کل
		دانشگاهی	حوزوی	دانشگاهی	حوزوی	تعداد	درصد	
۱	یک	۴۰	۵۱	۲۴	۸	۱۲۳	۲۳/۵۶	۱۲۳
۲	دو	۶۷	۲۰	۵۳	۴	۱۴۴	۲۷/۵۹	۲۸۸
۳	سه	۴۶	۱۲	۴۲	۱	۱۰۱	۱۹/۳۵	۳۰۳
۴	چهار	۴۱	۸	۳۱	۲	۸۲	۱۵/۷۱	۳۲۸
۵	پنج	۱۳	۷	۱۶	۱	۳۷	۷/۰۹	۱۸۵
۶	شش	۸	۱	۵	۱	۱۵	۲/۸۷	۹۰
۷	هفت	۳	۳	-	-	۶	۱/۱۵	۴۲
۸	هشت	۲	۶	-	۱	۹	۱/۷۲	۷۲
۹	نه	۱	-	-	-	۱	۰/۱۹	۹
۱۰	ده	۱	-	۱	-	۲	۰/۳۸	۲۰
۱۱	یازده	-	۱	۱	-	۲	۰/۳۸	۲۲
	جمع	۲۲۲	۱۰۹	۱۷۳	۱۸	۵۲۲	۱۰۰	
	جمع با ضریب	۶۴۵	۲۸۰	۵۱۱	۴۶			۱۴۸۲

داده‌های جدول ۵ نشان می‌دهد: ۲۷/۵۹ درصد از تقدیم‌نامه‌ها به دو مخاطب تقدیم شده است؛ که در اولویت اول قرار دارد. تقدیم به یک مخاطب در اولویت دوم و بعد از آن تقدیم به سه الی یازده مخاطب به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار دارد. به طور میانگین در پایان‌نامه‌های مورد مطالعه هر تقدیم‌نامه به حدود ۳ مخاطب/نفر (به طور دقیق ۲/۸۳۹ مخاطب/نفر) تقدیم شده است. این میانگین برای زنان ۲/۹۱۶ و برای مردان ۲/۷۹۴ است.

پرسش ۵. آیا ارتباطی بین موضوع پایان‌نامه‌ها و مخاطبان تقدیم‌نامه‌ها وجود دارد؟

فراوانی ارتباط بین موضوع پایان‌نامه‌ها و مخاطبان تقدیم‌نامه‌ها بر اساس مقطع و جنسیت در جدول ۶ و نوع ارتباط در جدول ۷ نشان داده شده است.

جدول ۶. فراوانی ارتباط بین موضوع پایان‌نامه‌ها و مخاطبان تقدیم‌نامه‌ها بر اساس مقطع و جنسیت

ردیف	مقطع تحصیلی	پدیدآور		جمع
		مرد	زن	
۱	کارشناسی	۱	-	۱
۲	کارشناسی ارشد	۳	۴	۷
۳	دکتری پزشکی	۱	-	۱
۴	دکتری غیرپزشکی	۳	-	۳
۵	سطح ۳ حوزوی	۱۶	-	۱۶
۶	سطح ۴ حوزوی	۲	-	۲
	جمع	۲۶	۴	۳۰

داده‌های جدول ۶ نشان می‌دهد از ۵۲۲ پایان‌نامه دارای تقدیم‌نامه در این مطالعه، مخاطبان ۳۰ تقدیم‌نامه (۵/۷۵ درصد) به نحوی با موضوع پایان‌نامه ارتباط دارند. از نظر جنسیت از ۳۳۱ تقدیم‌نامه مردان، مخاطبان ۲۶ تقدیم‌نامه (۷/۸۵ درصد) و از ۱۹۱ تقدیم‌نامه زنان، مخاطبان ۴ تقدیم‌نامه (۲/۰۹ درصد) با موضوع پایان‌نامه ارتباط دارد. از نظر مقطع تحصیلی و نوع دانشگاه نیز از ۳۷ تقدیم‌نامه پایان‌نامه سطح ۳ حوزوی، مخاطبان ۱۶ تقدیم‌نامه (۴۳/۲۴ درصد) با موضوع پایان‌نامه ارتباط دارد. نوع ارتباط موضوع پایان‌نامه‌ها و مخاطبان تقدیم‌نامه‌ها در جدول ۸ نشان داده شده است.

جدول ۷. نوع ارتباط بین موضوع پایان‌نامه‌ها و مخاطبان تقدیم‌نامه‌ها

ردیف	عنوان پایان‌نامه	متن تقدیم‌نامه	منبع
۱	مقایسه جهت‌گیری زندگی و پنج عامل شخصیت در زنان مبتلا به سرطان پستان و سالم با توجه به شادکامی آنان در شهر اصفهان	تقدیم به مادر عزیزم، ... با آرزوی سلامتی و عمری شاد و طولانی برای تمام زنان مبتلا به سرطان سینه	(نصوحیان، ۱۳۹۳)
۲	خوردگی اتمسفری فولاد	تقدیم به کلیه دانشجویان رشته مهندسی متالورژی	(محمدی، کشاورزی، رحیمی، ۱۳۸۴)
۳	اثربخشی آموزش مهارت‌های مثبت‌اندیشی بر سبک اسنادی دانش‌آموزان پسر دوره ابتدایی شهر اصفهان	تقدیم به کودکان، این فرشته‌های آسمانی و کسانی که برای آنان و بهتر زیستن شان قدم برمی‌دارند	(چم‌زاده قنواتی، ۱۳۹۳)
۴	بررسی تأثیر طرح‌های توسعه شهری بر تکوین و تشدید اسکان‌های غیررسمی	تقدیم به تمامی کودکان کار، کودکان بی‌سرپرست و کودکان بدسرپرست ساکن در اسکان‌های غیررسمی	(لفیف، ۱۳۹۲)
۵	مشمول بر معنی واژه‌ها و جمله‌های دشوار، ترجمه آیه‌ها، ادبیات و ضرب‌المثل‌های عربی، اشاره به ویژگی‌های سبکی و برخی نکات دستوری به انضمام ویرایش تاریخ بلعمی	تقدیم به روان پاک چهره‌ی ماندگار ادبیات معاصر ایران زنده یاد ملک الشعرای بهار	(بلوری، ۱۳۸۱)

۶	بررسی تأثیر الگوی تدریس فراشناخت در پیشرفت انسان‌نویسی دانش‌آموزان پایه اول راهنمایی مدارس ناحیه ۲ شهرستان ارومیه	نتایج این تحقیق به همه تلاشگران عرصه علم و دانش و دست‌اندرکاران آموزش و پرورش کودکان این مرز و بوم و ...	(برجسته، ۱۳۸۹)
۷	تحلیل ریشه در درمان‌های ارتودنسی	تقدیم به پدر و مادر عزیز، ... تقدیم به همه کارکنان محترم دانشکده دندانپزشکی	(ملکی، ۱۳۷۷)
۸	آئین دوست‌یابی در نهج‌البلاغه	تقدیم به پیشگاه حضرت امیرالمؤمنین علی (ع) و حضرت ولی‌عصر (عج)	(بهار، ۱۳۸۴)
۹	یاران علی (ع) در سنگر دفاع از ولایت	تقدیم به اسطوره‌های ایثار و فداکاری، که با اعتقاد راسخ خویش در ولایت‌مداری و دفاع از مکتب و سیره علوی، مشتاقانه و جان بر کف، سر به خدا سپرده و ثابت‌قدم ماندند، رنج‌ها کشیدند و خون دل‌ها خوردند تا به شهادت رسیدند و اسوه صبر و پایداری شدند	(روشندل، ۱۳۸۷)
۱۰	ارائه «الگوی انسان کامل» بر اساس ویژگی‌های شخصیتی پیامبر اکرم (ص) از دیدگاه قرآن و سنت	تقدیم به پیامبر اعظم و رسول خاتم (ص)، برترین بنده خدا، مظهر مجموعه کمالات و فضایل انسان کاملی که هرکس او را شناخت، ارادتمند او شد و هرچه بیشتر او را شناخت	(بشیری، ۱۳۸۸)
۱۱	مدیریت پیامبر اعظم (ص) در قرآن	تقدیم به ساحت مقدس پیامبر اعظم (ص)، این رهبر و مدیر بی‌همانند تاریخ بشریت	(یزدی، ۱۳۸۸)
۱۲	مشکلات حکومتی امیرالمؤمنین علی (ع)	هدیه به روان ...؛ و خلیفه بلافصل و جانشین بر حقش، اسوه صبر و عدالت، امیرالمؤمنین علی بن ابی‌طالب (ع)؛ و ...	(حسینی، ۱۳۸۸ الف)
۱۳	عصمت امام (ع) از دیدگاه علامه طباطبائی و فخر رازی	تقدیم به محضر مبارک ائمه اطهار (س)، امیدوارم مورد رضایت حضرتشان قرارگیرد	(حسینی، ۱۳۸۸ ب)
۱۴	نقش حدیث در تفسیر قرآن	به امام انس و جان و مفسر قرآن، حضرت صاحب‌العصر و الزمان حجه بن الحسن‌المهدی ارواحنا فداه	(عزیزی‌کیا، ۱۳۸۸)
۱۵	حیاط‌مندی موجودات از منظر عقل و نقل با تکیه بر آرای امام خمینی (ره)	تقدیم به ساحت مقدس ختمی مرتبت محمد مصطفی (ص) و ... و نیز به روح بلند و ملکوتی امام خمینی (ره)	(گرگیان عربی، ۱۳۸۹)
۱۶	انحرافات اجتماعی از منظر امام علی (ع) در نهج‌البلاغه	تقدیم به ساحت قدس مولای متقیان، امیرمؤمنان، حضرت علی علیه‌السلام، ... که تمام هستی خویش را در راه محو و ریشه‌کن کردن انواع انحرافات ایجاد شده در زمان خویش نثار کرد؛ و	(سلیمانی، ۱۳۸۷)
۱۷	نبوت عامه و خاصه در نهج‌البلاغه	این رشعه نورانی ملهم از دریای بیکران نهج‌البلاغه را به پیشگاه مقدس و نورانی خاتم رسولان، حضرت محمد بن عبدالله (ص) و امیر بیان، امیرمؤمنان حضرت علی (ع) و	(یعقوبی، ۱۳۸۲)
۱۸	بررسی دستورات شرع مقدس در تربیت کودک	تقدیم به پیامبر اعظم و رحمت (ص)، و اهل بیت عصمت و طهارت (ع)، که طریق تربیت فرزندان را به ما نشان دادند؛ و همسر ماهر مادری را سایه‌بان کاشانه‌ام قرار داده و با الهام از آموزه‌های دینی، فرزندانم را در مسیر صحیحی تربیت نمود.	(شعبان‌دخت، ۱۳۸۹)
۱۹	مقایسه جایگاه زن در جاهلیت عرب و اسلام	تقدیم به بانوی افلاک حضرت زهرا (س)؛ تقدیم به او	(میریان، ۱۳۵۰)

	که خدایش به پیامبر (ص) بخشید و او را پاداش همه رنج‌ها و شکنجه‌ها و معادل همه رسالت و نبوت خواند؛ ...		
۲۰	جایگاه موعظه در تبلیغات دینی	تقدیم به روح بلند و ملکوتی رهبر کبیر انقلاب اسلامی و ... که با موعظه‌های دلنشین و پدرا نه و دلسوزانه خود در سخنرانی‌ها و کتاب‌ها و نامه‌ها و وصیت‌نامه ماندگار خود، همه انسان‌های مستعد را تحت تأثیر و انقلاب درونی قرار داد و می‌دهد	(چهرمی، ۱۳۸۹)
۲۱	بررسی میانی فکری و اعتقادی معاویه	تقدیم به امامانی که با سکوت و صبر قهرمانانه خود، مشعل فروزان هدایت و سعادت را برای همیشه تاریخ روشن نگاه داشتند و پرده از چهره ظلمت، تباهی و نفاق برانداختند. ...	ترکاشوند، حسن (۱۳۸۷)
۲۲	سیری در اندیشه‌های اخلاقی امام علی (ع) در نهج‌البلاغه	تقدیم به سالاه پاک نبوی، میوه دل مولای متقیان امیر مومنان جانشین بلافصل رسول اکرم (ص)، حضرت علی بن ابی‌طالب (ع) و ...	(انصاری‌بایگی، ۱۳۸۶)
۲۳	امامت امیرالمؤمنین علی (ع) در آیه ولایت	تقدیم به چهارده معصوم (ع)، به خصوص امیرمومنان حضرت علی (ع) و ...	(لطفی مهری، ۱۳۸۶)
۲۴	نقد شبهات مطرح شده در نهج‌البلاغه	تقدیم به بارگاه ملکوتی امیرالمؤمنین علی (ع)	(الهی‌فر، ۱۳۸۷)
۲۵	نوع‌دوستی از دیدگاه اسلام	تقدیم به او که ... خواستگاران فقه آل‌الله (ع) که دوستی و محبت را عین و ایمان دانسته و نوع‌دوستی را در عشق به همه کائنات بر محوریت شئون توحیدی تفسیر کرده‌اند و ...	(نوروزی، ۱۳۸۹)
۲۶	مبانی فکری سلفیه	تقدیم به پیشگاه ... امیرالمؤمنین؛ و تقدیم به همه آنانی که در راه احیای مکتب عقل‌گرایی از بذل جان و فکر دریغ نکردند؛ و ...	فرمانیان، مهدی (۱۳۸۸)
۲۷	حکومت از دیدگاه نهج‌البلاغه	این برگ سبز تقدیم به روح منور و مطهری که چگونه زیستن و چگونه مردن را به بشریت آموخت.	(حیدری‌نیک، ۱۳۸۲)
۲۸	بررسی بحث قبله در نماز بر اساس دیدگاه مرحوم آیت الله العظمی بروجردی (ره)	تقدیم به روح ملکوتی استوانه فقه و فقا هت مرحوم حضرت آیت الله العظمی بروجردی (ره) و شاگردان ایشان، ...	(ستوده، ۱۳۸۹)
۲۹	جایگاه بیعت در آیات و روایات (با تأکید بر شبهات روز).	تقدیم به آخرین وصی خاتم‌الانبیاء، ... امام مظلوم و غریب حضرت حجت بن الحسن‌العسکری هدیه می‌نمایم. به او که شاهد غربت تام جدش امام علی (ع)، اولین قربانی بازی با بیعت است، و ...	(مسعودی، ۱۳۸۹)
۳۰	جامعه مطلوب از دیدگاه علی (ع) و روش‌های مقابله با مفاسد اجتماعی و زمینه‌های آن در قرآن و سنت	تقدیم به ساحت مقدس مرد حلم و عدالت، علی (ع)؛ موعود یگانه که فضای حضورش عطرآگین ولایت علی (ع) است؛ و ...	(برفرازی، ۱۳۸۶)

داده‌های جدول ۸ نشان می‌دهد ارتباط بین موضوع پایان‌نامه‌ها و مخاطبان تقدیم‌نامه‌ها متفاوت است: (۱) مخاطب یا مخاطبان تقدیم‌نامه، جامعه آماری مورد مطالعه است، مانند شماره ۱ که «زنان مبتلا به سرطان

داده‌های جدول ۱۰ نشان می‌دهد از بستگان درجه یک به ترتیب مادر (۳۱/۴۶ درصد)، پدر (۲۹/۵۸ درصد)، همسر (۱۶/۲۴) و فرزند (۷/۳۲) بیشترین ارتباط با پدیدآور تقدیم‌نامه دارند. البته چون امکان شناسایی مجرد یا متأهل بود پدیدآورندگان تقدیم‌نامه‌ها مقدور نبود، این احتمال وجود دارد که تغییراتی در این اولویت‌ها بوده باشد. در مجموع حدود ۹۸ درصد مخاطبان از بستگان درجه یک و حدود ۲ درصد از بستگان درجه ۲ پدیدآور محسوب می‌شوند.

پرسش ۷. اعتقادات دینی چه جایگاهی در تقدیم‌نامه‌های پایان‌نامه‌ها دارد؟

داده‌های ردیف ۳ جدول ۹ نشان می‌دهد حدود ۱۳ درصد مخاطبان تقدیم‌نامه‌های پایان‌نامه‌ها، ائمه‌اطهار (ع) هستند، که جزئیات این ارتباط در جدول ۱۱ نشان داده شده است. همچنین داده‌های ردیف ۲ جدول ۹ نشان می‌دهد بخش قابل توجهی از مخاطبان گروه‌ها و شخصیت‌های علمی، دینی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و ... نیز نشأت گرفته از اعتقادات دینی پدیدآور است، که جزئیات این ارتباط در جدول ۱۲ نشان داده شده است.

جدول ۱۱. فراوانی مخاطبان در تقدیم‌نامه‌ها به ائمه‌اطهار و اهل‌بیت (ع)

تعداد مولفه‌ها	مردان		زنان		جمع
	دانشگاهی	حوزوی	دانشگاهی	حوزوی	
۱ خدا جلالت	۶	۱	۱	۱	۴/۶۲
۲ جبرئیل	-	۱	-	-	۰/۵۱
۳ چهارده معصوم (ع)	۱	۲۰	۱	-	۱۱/۲۸
۴ حضرت محمد (ص)	۱	۱۹	۵	۱	۱۳/۳۳
۵ امام علی (ع)	-	۲۱	-	۴	۱۲/۸۲
۶ حضرت فاطمه (س)	-	۱۱	۱	۵	۸/۷۲
۷ امام حسن (ع)	-	۱	-	۱	۱/۰۲
۸ امام حسین (ع)	-	۵	-	۱	۳/۰۸
۹ امام زین‌العابدین (ع)	-	-	-	۱	۰/۵۱
۱۰ امام محمدباقر (ع)	-	۱	-	۱	۱/۰۲
۱۱ امام جعفرصادق (ع)	۱	۲	-	۱	۲/۰۵
۱۲ امام موسی کاظم (ع)	۱	-	-	-	۰/۵۱
۱۳ امام رضا (ع)	۱	۱	-	۱	۱/۵۴
۱۴ امام جواد (ع)	-	۱	-	-	۰/۵۱
۱۵ امام هادی (ع)	-	۱	-	-	۰/۵۱
۱۶ امام حسن عسکری (ع)	-	۱	-	-	۰/۵۱
۱۷ امام مهدی (ع)	۱۵	۴۳	-	۵	۳۲/۳۱
۱۸ خاندان اهل بیت (ع) ^۱	۲	۴	۱	۳	۵/۱۳
جمع	۲۸	۱۳۳	۹	۲۵	۱۹۵

۱. سایر خاندان اهل بیت (ع) شامل: حضرت ابوالفضل (ع) (۳ مورد)، حضرت زینب (س) (۱)، حضرت معصومه (س) (۵)، حضرت عبدالعظیم حسنی (ع) (۱) مورد) مخاطب بوده‌اند.

داده‌های جدول ۱۱ نشان می‌دهد در بین ائمه اطهار/چهارده معصوم (ع) به ترتیب امام زمان/مهدی (عج)(۳۲/۳۱ درصد)، حضرت محمد (ص) (۱۳/۳۳ درصد)، امام علی (ع) (۱۲/۸۲) بیشتر از بقیه، مخاطب پدیدآورندگان تقدیم‌نامه‌ها بوده‌اند.

جدول ۱۲. فراوانی مخاطبان در تقدیم به گروه‌ها و شخصیت‌های علمی، دینی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و ...

ردیف	تعداد مولفه‌ها	مردان		زنان		جمع	
		دانشگاهی	حوزوی	دانشگاهی	حوزوی	فراوانی	درصد
۱	استادان، دبیران و معلمان	۱۷	۱۲	۱۷	-	۴۶	۲۰/۷۲
۲	استوانه‌های فقه و فقهت: مراجع تقلید و علما	۲	۴	-	-	۶	۲/۷۰
۳	امام خمینی (ره)	۲	۱۷	۱	-	۲۰	۹/۰۱
۴	پژوهشگران / دانش‌پژوهان	۲	۳	۱	-	۶	۲/۷۰
۵	دانشمندان جهان اسلام: مفسران و ... ^۱	۱۱	۷	-	۱	۱۹	۸/۵۶
۶	دوستان	۷	۱	۱۱	۱	۲۰	۹/۰۱
۷	دست اندرکاران و تلاشگران	۳	-	۲	-	۵	۲/۲۵
۸	شهیدا	۶	۱۵	۱	۲	۲۴	۱۰/۸۱
۹	عاشقان و مدافعان امامت و ولایت: امام زمان و ...	۶	۴	-	۲	۱۲	۵/۴۱
۱۰	کودکان ^۲	-	-	۵	-	۵	۲/۲۵
۱۱	مقام معظم رهبری	-	۱۱	۱	-	۱۲	۵/۴۱
۱۲	سایر گروه‌ها و شخصیت‌های ... ^۳	۲۵	۷	۱۱	۴	۴۷	۲۱/۱۷
	جمع	۸۱	۸۱	۵۰	۱۰	۲۲۲	۱۰۰
	جمع	۱۶۲ = ۷۳ درصد		۶۰ = ۲۷ درصد		۲۲۲	۱۰۰

داده‌های جدول ۱۲ نشان می‌دهد از بین مخاطبان مربوط به گروه‌ها و شخصیت‌های علمی، دینی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و ... به ترتیب استادان، دبیران و معلمان (۲۰/۷۲ درصد)، شهیدا (۱۰/۸۱ درصد)، امام خمینی و دوستان (۹/۰۱ درصد) و دانشمندان جهان اسلام (۸/۵۶ درصد) بیشتر از بقیه، مورد توجه پدیدآورندگان تقدیم‌نامه‌ها بوده‌اند.

۱. دانشمندان جهان اسلام شامل: بابویه (۱ مورد)، کلینی (۱ مورد)، شیخ مفید (۱ مورد)، شیخ طوسی (۱ مورد)، قمی: مفسر (۱ مورد) و علامه طباطبایی (۳ مورد)، کلی (۲ مورد) مخاطب بوده‌اند.

۲. کودکان شامل: کودکان و حامیان آن‌ها، کودکان کار، کودکان بی سرپرست و کودکان بد سرپرست ساکن در اسکان‌های غیررسمی

۳. سایر گروه‌ها و شخصیت‌ها شامل: آزادمردان (۱ مورد)، احیاءکنندگان مکتب اسلام (۲ مورد)، استعدادهای خاموش خطه ایران (۱ مورد)، اندیشمندان (۳ مورد)، ایثارگران (۴ مورد)، بزرگان (۳ مورد)، بزرگان (۳ مورد)، جوانان و جوانمردان (۳ مورد)، حقیقت‌جویان (۲ مورد)، داوران (۱ مورد)، دانشجویان: همکلاسی (۴ مورد)، دوست‌داران امام حسین (ع) (۱ مورد) و حضرت زینب (س) (۱ مورد)، دوست‌داران طبیعت و گردشگری (۱ مورد)، دلسوزان عرصه علم و دانش (۲ مورد)، زنان (۱ مورد)، شاعران (۱ مورد)، صابران (۱ مورد)، فرزندانگان (۲ مورد)، فرزندان شهیدا (۱ مورد)، کارکنان (۱ مورد)، موحدین (۱ مورد)، نیک‌اندیشان (۱ مورد)، وطن و وطن‌دوستان = ایرانیان و اعتلای ایران (۴ مورد)، همکاران (۱ مورد)، همراهان (۱ مورد)، هنر دوستان (۱ مورد)، و یاری‌رسانان (۲) مخاطب بوده‌اند.

نتیجه‌گیری

با توجه به این که تألیف یک اثر از نخستین کلمه در نخستین صفحات آغاز می‌شود و همچنین عنوان اثر، شناسنامه، تقدیم‌نامه و هرچه پیش از مقدمه و متن اثر می‌آید، همانند اصل اثر، اهمیت و کارایی دارد؛ بنابراین غفلت از حواشی و یا آنچه به نظر حاشیه می‌آید، متن را نیز بی‌قدر و بها می‌کند. یکی از اجزای پیش از متن اصلی که در آثار علمی از جمله پایان‌نامه‌ها وجود دارد، صفحه تقدیم است. این صفحه علاوه بر این که فرصتی برای هنرنمایی پژوهشگران و سنجش ذوق و سلیقه او محسوب می‌گردد؛ بروندادی از روابط خانوادگی، اجتماعی و اعتقادات دینی پژوهشگر را نیز به نمایش می‌گذارد.

نتایج بررسی در جدول ۳ نشان داد که حدود ۸۵ درصد از پایان‌نامه‌های دارای تقدیم‌نامه هستند و تقدیم‌نامه‌نویسی مورد توجه پژوهشگران است؛ همچنین هدیه و تقدیم ابزاری برای ابراز محبت، دوستی و قدردانی محسوب می‌گردد. با توجه به این که پایان‌نامه‌های مقطع کارشناسی ارشد با ۹۳/۰۷ درصد و سطح ۳ حوزوی با ۷۷/۰۸ درصد بیشترین فراوانی تقدیم‌نامه‌ها را دارند، می‌توان نتیجه گرفت در اولین اثر پژوهشی و یا علمی، میزان توجه به تقدیم‌نامه‌نویسی بیشتر است. شاید به این دلیل است که پایان‌نامه اولین فرصت ابراز محبت، قدردانی و قلم‌فرسایی پژوهشگر است.

با توجه به داده‌های جدول ۴ که نشان داد پایان‌نامه‌های دانشگاه‌های غیرانتفاعی با ۹۴/۱۲ درصد، دانشگاه پیام نور با ۹۲/۱۶ درصد و دانشگاه‌های دولتی (غیرپزشکی) با ۸۵/۴۸ درصد به ترتیب دارای بیشترین تقدیم‌نامه هستند، نشأت گرفته از قدردانی دانشجویان/ پدیدآوران از حمایت‌های مالی خانواده، به ویژه والدین خویش هستند، زیرا تحصیل در دانشگاه‌های غیرانتفاعی و پیام‌نور مستلزم پرداخت شهریه است.

داده‌های جدول ۵ نشان داد بیشتر تقدیم‌نامه‌ها (۲۷/۵۹ درصد) دارای دو مخاطب است؛ و به طور میانگین در پایان‌نامه‌های مورد مطالعه، هر تقدیم‌نامه به حدود ۳ مخاطب/ نفر (به طور دقیق ۲/۸۳۹ مخاطب/ نفر) تقدیم شده است. این میانگین برای زنان ۲/۹۱۶ و برای مردان ۲/۷۹۴ است. این نشان می‌دهد که زنان نسبت به مردان به مخاطبان بیشتری تقدیم نموده‌اند.

داده‌های جدول ۶ نشان داد فقط مخاطبان ۳۰ تقدیم‌نامه (۵/۷۵ درصد) به نحوی با موضوع پایان‌نامه ارتباط دارند، لذا موضوع پایان‌نامه تأثیر کمتری در فکر و ذهن پدیدآور در شکل‌گیری محتوای تقدیم‌نامه و انتخاب مخاطب دارد.

داده‌های جدول ۸ نیز نشان داد با وجود این که ارتباط بین موضوع پایان‌نامه‌ها و مخاطبان تقدیم‌نامه‌ها متنوع است؛ اما در بیشتر موارد به جامعه آماری و یا منابعی که پایه و اساس پژوهش را شکل داده است،

ارتباط دارد. به عبارتی پدیدآور یا تقدیم‌نامه‌نویس قدردان منابع اطلاعاتی (فرد یا اثر علمی: نظریه‌پردازان، صاحب‌نظران، آثار فاخر علمی و ...) است.

داده‌های جدول ۹ نشان داد حدود ۷۲ درصد مخاطبان تقدیم‌نامه‌ها، از خانواده و بستگان پدیدآور هستند. جزئیات این ارتباط در جدول ۱۰ نشان داد که بستگان درجه یک: به ترتیب مادر (۳۱/۴۶ درصد)، پدر (۲۹/۵۸ درصد)، همسر (۱۶/۲۴ درصد) و فرزند (۷/۳۲ درصد)، بیشترین ارتباط را با پدیدآور تقدیم‌نامه دارند. این نتایج ضمن این‌که نشأت گرفته از کلام الهی و ائمه معصومین (ع) به عنوان فرهنگ دینی است که تکریم و قدردانی از زحمات والدین را تکلیف شرعی و انسانی و اخلاقی بیان کرده‌اند؛ نشان دهنده ارتباط عمیق فرزندان با والدین در فرهنگ و خانواده‌های ایرانی نیز محسوب می‌گردد. داده‌های جدول ۹ نشان داد که حدود ۱۳ درصد مخاطبان تقدیم‌نامه‌های پایان‌نامه‌ها، ائمه‌اطهار (ع) هستند و در بین ائمه‌اطهار/ چهارده معصوم (ع) نیز به ترتیب امام زمان (عج) (۳۲/۳۱ درصد)، حضرت محمد (ص) (۱۳/۳۳ درصد)، امام علی (ع) (۱۲/۸۲ درصد) بیشتر از بقیه مورد توجه بوده‌اند، بنابراین عشق به ائمه‌اطهار (ع) و انتظار فرج از دغدغه‌های پژوهشگران جوان ایران اسلامی است؛ زیرا بیشتر دانشجویان از قشر جوان کشور هستند. حدود ۱۵ درصد مخاطبان، از سایر گروه‌ها و شخصیت‌های علمی، دینی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و ... هستند.

داده‌های جدول ۱۲ نشان می‌دهد در بین سایر گروه‌ها و شخصیت‌های علمی، دینی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و ...، به ترتیب استادان، دبیران و معلمان (۲۰/۷۲ درصد)، شهدا (۱۰/۸۱ درصد)، امام خمینی و دوستان (۹/۰۱ درصد) و دانشمندان جهان اسلام (۸/۵۶ درصد) بیشتر از بقیه، مورد توجه پدیدآورندگان بوده‌اند. به طور کلی می‌توان نتیجه گرفت تقدیم‌نامه‌نویسان معتقد به آموزه‌های دین مبین اسلام به ویژه کلام الهی (قرآن) و علاقه‌مند به دفاع از ارزش‌های انقلاب اسلامی (شهدا و رهبری) هستند و این موضوع سرمایه بسیار مهم معنوی و اعتقادی است که مدیران جامعه اسلامی و خانواده‌ها باید برای حفظ و حراست و تقویت بنیه‌های آن از هیچ کوششی دریغ نکنند و این نوع سرمایه‌ها را تقویت، تکریم و تجلیل نمایند. پژوهشگران می‌توانند با بررسی عمیق و ابعاد متعدد تقدیم‌نامه‌ها، این کانال ارتباطی و اطلاعاتی فرهنگی، دینی و اجتماعی را توسعه، ترویج و تبلیغ نمایند. همچنین جمع‌آوری، تنظیم موضوعی و انتشار تقدیم‌نامه‌های پایان‌نامه‌ها می‌تواند در ارائه الگو و تشویق دانشجویان برای نوشتن تقدیم‌نامه به عنوان محملی برای ارتباطات و ابراز احساسات عاطفی و انسانی و ایجاد نشاط مؤثر باشد؛ زیرا این نوع آثار در تقویت تحکیم روابط خانوادگی و آموزه‌های انسانی و اسلامی بسیار مؤثر است.

سیاسگزاری

از سرکار خانم «عظیمه نجفقلی‌نژاد ورجوی»، کارشناسی ارشد علوم تربیتی از دانشگاه علامه طباطبایی و دبیر آموزش و پرورش تهران که در گردآوری تقدیم‌های پایان‌نامه‌ها همکاری نموده‌اند؛ همچنین از سرکار خانم «دکتر فرحناز کهن» و سرکار خانم «کلثوم قلیان جویباری» در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران که امکان بهره‌گیری از پایان‌نامه‌ها را فراهم نموده‌اند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

منابع

- الهی‌فر، علی (۱۳۸۷). نقد شبهات مطرح شده در نهج‌البلاغه، رساله علمی سطح ۳، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه.
- انصاری بایگی، حمید (۱۳۸۶). سیری در اندیشه‌های اخلاقی امام علی (ع) در نهج‌البلاغه، کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث، مشهد: دانشگاه علوم اسلامی رضوی.
- باب‌الحوائجی، فهیمه (۱۳۸۱). آشنایی با مبانی چاپ و نشر، تهران: تکوک زرین.
- بابایی، رضا (۱۳۸۴). آیین تقدیم‌نامه‌نویسی، پژوهش و حوزه، پاییز و زمستان، ۲۳ و ۲۴، ۲۲۳-۲۳۸.
- بابایی، رضا؛ باقریان موحد، سیدرضا (۱۳۹۲). مقدمه‌ای بر «تقدیم‌نامه‌نویسی» بر کتاب، کتاب‌های اسلامی، بهار و تابستان، ۱۴(۵۲)-۵۳، ۱۷-۳۴.
- برجسته، لقمان (۱۳۸۹). بررسی تأثیر الگوی تدریس فراشناخت در پیشرفت انشانویسی دانش‌آموزان پایه اول راهنمایی مدارس ناحیه ۲ شهرستان ارومیه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد آموزش زبان فارسی، تهران: دانشگاه پیام نور.
- برفرازی، مهدی (۱۳۸۶). جامعه مطلوب از دیدگاه علی (ع) و روش‌های مقابله با مفسد اجتماعی و زمینه‌های آن در قرآن و سنت، پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم قرآنی و حدیث، مشهد: دانشگاه علوم اسلامی رضوی.
- بشیری، ابوالقاسم (۱۳۸۸). ارائه «الگوی انسان کامل» بر اساس ویژگی‌های شخصیتی پیامبر اکرم (ص) از دیدگاه قرآن و سنت، پایان‌نامه دکترای روان‌شناسی تربیتی، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
- بلوری، مریم (۱۳۸۱). معنی واژه‌ها و جمله‌های دشوار، ترجمه آیه‌ها، ادبیات و ضرب‌المثل‌های عربی، اشاره به ویژگی‌های سبکی و برخی نکات دستوری به انضمام ویرایش تاریخ بلعمی، کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی، نجف آباد: دانشگاه آزاد اسلامی، دانشکده تحصیلات تکمیلی.
- بهاری، محمدرضا (۱۳۸۴). آئین دوست‌یابی در نهج‌البلاغه، رساله علمی سطح ۳، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه.
- پورممتاز، علیرضا (۱۳۷۷). فرهنگ کتاب: فارسی، انگلیسی، آلمانی، همراه با گنج‌واژه‌های فارسی و انگلیسی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات.
- پورممتاز، علیرضا (۱۳۸۸). فرهنگ جامع چاپ و نشر، تهران: شرکت تعاونی کارآفرینان فرهنگ و هنر.
- ترکاشوند، حسن (۱۳۸۷). بررسی میانی فکری و اعتقادی معاویه، رساله علمی سطح ۳، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه، مرکز تخصصی علم کلام.

- جعفریان، رسول (۱۳۷۹). تقدیم‌نامه‌نویسی در دیباچه کتاب‌ها با تأکید بر تقدیم‌نامه‌نویسی در آثار شیعی، مجموعه مقالات کنگره بین‌المللی کتاب و کتابخانه در تمدن اسلامی، مشهد: آستان قدس رضوی، بنیاد پژوهش‌های اسلامی، ۱۲۲-۱۵۷.
- جهرمی، محمدرحیم (۱۳۸۹). جایگاه موعظه در تبلیغات دینی، رساله علمی سطح ۳، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه.
- چمزاده قنوتی، مانا (۱۳۹۳). اثربخشی آموزش مهارت‌های مثبت‌اندیشی بر سبک اسنادی دانش‌آموزان پسر دوره ابتدایی شهر اصفهان، کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، اصفهان (خوراسگان): دانشگاه آزاد اسلامی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.
- حسینی، سیدمحسن (۱۳۸۸ الف). مشکلات حکومتی امیرالمؤمنین علی (ع)، رساله علمی سطح ۳، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه.
- حسینی، سیدمعصوم (۱۳۸۸ ب). عصمت امام (ع) از دیدگاه علامه طباطبائی و فخر رازی، رساله علمی سطح ۴، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه.
- حیدری نیک، مسعود (۱۳۸۲). حکومت از دیدگاه نهج‌البلاغه، رساله علمی سطح ۳، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه.
- دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۷). لغت‌نامه، تهران: دانشگاه تهران.
- روشندل، محمدباقر (۱۳۸۷). یاران علی (ع) در سنگر دفاع از ولایت، رساله علمی سطح ۳، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه.
- ستوده، مهدی (۱۳۸۹). بررسی بحث قبله در نماز بر اساس دیدگاه مرحوم آیت الله العظمی بروجردی (ره)، رساله علمی سطح ۳، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه.
- سلطانی، پوری؛ راستین، فروردین (۱۳۷۹). دانشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، تهران: فرهنگ معاصر.
- سلیمانی، مصطفی (۱۳۸۷). انحرافات اجتماعی از منظر امام علی (ع) در نهج‌البلاغه، رساله علمی سطح ۳، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه.
- شعبان‌دخت، علی‌اصغر (۱۳۸۹). بررسی دستورات شرع مقدس در تربیت کودک، رساله علمی سطح ۳، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه.
- عزیزی کیا، غلامعلی (۱۳۸۸). نقش حدیث در تفسیر قرآن، پایان‌نامه دکتری تفسیر و علوم قرآن، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.
- فرمانیان، مهدی (۱۳۸۸). مبانی فکری سلفیه، پایان‌نامه دکتری کلام، گرایش فلسفه دین و مسائل جدید کلامی، قم: دانشگاه قم [مرکز تربیت مدرس].
- گرجیان عربی، زاهد (۱۳۸۹). حیاطمندی موجودات از منظر عقل و نقل با تأکید بر آرای امام خمینی (ره)، رساله علمی سطح ۳، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه.
- لطفی مهرورثیه، موسی (۱۳۸۶). امامت امیرالمؤمنین علی (ع) در آیه ولایت، رساله علمی سطح ۳، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه.
- لفیف، مرضیه (۱۳۹۲). بررسی تأثیر طرح‌های توسعه شهری بر تکوین و تشدید اسکان‌های غیررسمی، کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری، اراک: دانشگاه آزاد اسلامی، دانشکده فنی مهندسی.
- محمدی، محسن؛ کشاورزی، سیدمحسن؛ رحیمی، مهدی (۱۳۸۴). خوردگی اتمسفری فولاد، پایان‌نامه کارشناسی مهندسی مواد، نجف‌آباد: دانشگاه آزاد اسلامی، دانشکده فنی و مهندسی.
- مدیح، غلامعلی (۱۳۸۷). آشنایی با اصول نشر و تولید کتاب: ویژه دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد، یزد: دانشگاه آزاد اسلامی.

- مدیرامانی، پروانه (۱۳۸۱). «پایان‌نامه» در: *دایره‌المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی (جلد اول)*، تهران: کتابخانه ملی ایران.
- مسعودی، سیدعلی‌اصغر (۱۳۸۹). *جایگاه بیعت در آیات و روایات (با تأکید بر شبهات روز)*، رساله علمی سطح ۳، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه.
- ملکی، علیرضا (۱۳۷۷). *تحلیل ریشه در درمان‌های ارتودنسی، پایان‌نامه دکتری دندانپزشکی، تهران: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران، دانشکده دندانپزشکی.*
- مهاجری، فاطمه؛ امیرخانی، غلامرضا (۱۳۸۱). «هدا» در: *دایره‌المعارف کتابداری و اطلاع‌رسانی (جلد اول)*، تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
- میریان، سیدعباس (۱۳۵۰). *مقایسه جایگاه زن در جاهلیت عرب و اسلام، رساله علمی سطح ۳، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه.*
- نصوحیان، هاجر (۱۳۹۳). *مقایسه جهت‌گیری زندگی و پنج عامل شخصیت در زنان مبتلا به سرطان پستان و سالم با توجه به شادکامی آنان در شهر اصفهان، کارشناسی ارشد روان‌شناسی، اصفهان: دانشگاه آزاد اسلامی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.*
- نوروزی، عین‌الله (۱۳۸۹). *نوع‌دوستی از دیدگاه اسلام، رساله علمی سطح ۳، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه.*
- نیکنام، محمدرضا (۱۳۷۹). *پیکره‌شناسی کتاب، تهران: سرا.*
- یزدی، مجید (۱۳۸۸). *مدیریت پیامبر اعظم (ص) در قرآن، رساله علمی سطح ۴ رشته تفسیر قرآن، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه.*
- یعقوبی، عزت‌اله (۱۳۸۲). *نبوت عامه و خاصه در نهج‌البلاغه، رساله علمی سطح ۳، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه.*

References

- Ansari Baigi, H. (2007). *A look at the moral thoughts of Imam Ali (as) in Nahj al-Balaghah, Master of Quranic and Hadith Sciences*, Mashhad: Razavi University of Islamic Sciences. (in Persian)
- Azizi Kia, G. A. (2009). *The role of hadith in the interpretation of the Qur'an*, Ph.D Thesis in Quranic Interpretation and Science, Qom: Imam Khomeini Educational and Research Institute. (in Persian)
- Babaei, R. (2005). *Rite of dedication page writing*, Research and Field, Autumn and Winter, 23 & 24, 223-238. (in Persian)
- Babaei, R., & Bagherian Movahed, S. R. (2013). *Introduction to "dedication page writing" to the book*, Islamic Books, Spring and Summer, 14(52 & 53), 17-34. (in Persian)
- Babalhavaeji, F. (2002). *Familiarity with the basics of publishing*, Tehran: Takuk Zarrin. (in Persian)
- Bahari, M. R. (2005). *The ritual of friendship in Nahj al-Balaghah*, Scientific dissertation level 3, Qom: Seminary Management Center. (in Persian)
- Blori, M. (2002). *The meaning of difficult words and sentences, translation of verses, Arabic literature and proverbs, references to stylistic features and some grammatical points as well as editing Bal'ami's history*, Master of Persian Language and Literature, Najafabad: Islamic Azad University, Faculty of Graduate Studies. (in Persian)

- Barfarazi, M. (2007). *The desired society from the point of view of Ali (a.s.) and the methods of dealing with social corruption and its contexts in the Qur'an and Sunnah*, Master Thesis in Quranic Sciences and Hadith, Mashhad: Razavi University of Islamic Sciences. (in Persian)
- Barjesteh, L. (2010). *Investigating the effect of metacognition teaching model on the writing progress of first grade middle school students in District 2 of Urmia city*, Master Thesis in Persian Language Teaching, Tehran: Payame Noor University. (in Persian)
- Bashiri, A. (2009). *Presenting the "model of a perfect human being" based on the personality traits of the Holy Prophet (PBUH) from the perspective of the Qur'an and Sunnah*, Ph.D Thesis in Educational Psychology, Qom: Imam Khomeini Educational and Research Institute. (in Persian)
- Chamzadeh Qanavati, M. (2004). *The effectiveness of positive thinking skills training on the documentary style of male elementary school students in Isfahan*, Master of General Psychology, Isfahan (Khorasgan): Islamic Azad University, Faculty of Psychology and Educational Science. (in Persian)
- Dehkhoda, A. A. (1998). *Dictionary*, Tehran: University of Tehran. (in Persian)
- Roshandel, M. B. (2008). *Ali (a.s.) companions in defense of the Guardianship*, Scientific dissertation, level 3, Qom: Seminary Management Center. (in Persian)
- Elahifar, A. (2008). *Critique of the doubts raised in Nahj al-Balaghah*, Scientific dissertation, level 3, Qom: Seminary Management Center. (in Persian)
- Farmanian, M. (2009). *Salafi intellectual foundations*, Ph.D Thesis, Philosophy of Religion and New Theological, Issues, Qom: Qom University [Teacher Training Center]. (in Persian)
- Gorjian Arabi, Z. (2010). *The vitality of beings from the perspective of reason and narration with emphasis on the views of Imam Khomeini (ra)*, Scientific dissertation, level 3, Qom: Seminary Management Center. (in Persian)
- Heydarianik, M. (2003). *Government from the perspective of Nahj al-Balaghah*, Scientific dissertation, level 3, Qom: Seminary Management Center.
- Hosseini, S. M. (2009 A). *Government problems of Amir al-Mo'menin Ali (a.s.)*, Scientific dissertation level 3, Qom: Seminary Management Center. (in Persian)
- Hosseini, S. M. (2009 B). *Infallibility of Imam (a.s.) from the perspective of Allameh Tabatabai and Fakhr Razi*, Scientific dissertation level 4, Qom: Seminary Management Center. (in Persian)
- Jafarian, R. (2000). *Dedication page writing in the Introduction of Books with Emphasis on Dedication page writing in Shiite Works in: Proceedings of the International Congress of Books and Libraries in Islamic Civilization*, Mashhad: Astan Quds Razavi, Islamic Research Foundation, 122- 157. (in Persian)
- Jahromi, M. R. (2010). *The place of preaching in religious propaganda*, Scientific dissertation level 3, Qom: Seminary Management Center. (in Persian)
- Lafif, M. (2013). *Investigating the effect of urban development plans on the development and intensification of informal settlements*, Master thesis in Urban Planning, Arak: Islamic Azad University, Faculty of Engineering. (in Persian)

- Lotfi Mahrouyeh, M. (2007). *Imamate of Amir al-Mu'minin Ali (a.s.) in the verse of Wilayah*, Scientific dissertation, level 3, Qom: Seminary Management Center.
- Mohammadi, M., & Keshavarzi, S. M., & Rahimi, M. (2005). *Atmospheric corrosion of steel*, Bachelor Thesis in Materials Engineering, Najafabad: Islamic Azad University, Faculty of Engineering.
- Madih, G. A. (2008). *Familiarity with the principles of publishing and producing books: for Islamic Azad University, Yazd Branch, Yazd*, Islamic Azad University. (in Persian)
- Maleki, A. (1998). *Endodontics in orthodontic treatment*, Dental doctoral thesis, Tehran: Tehran University of Medical Sciences and Health Services, dental College. (in Persian)
- Masoudi, S. A. A. (2010). *The place of allegiance in verses and hadiths (with emphasis on the doubts of the day)*, Scientific dissertation, level 3, Qom: Seminary Management Center. (in Persian)
- Mirian, S. A. (1971). *Comparing the position of women in Arab ignorance and Islam*, Scientific dissertation, level 3, Qom: Seminary Management Center. (in Persian)
- Modiramani, P. (2002). "Thesis" in: *Encyclopedia of Library and Information Science (Vol. I)*, Tehran: National Library of Iran. (in Persian)
- Mohajeri, F., & Amirkhani, G. (2002). "Donation" in: *Encyclopedia of Library and Information Science (Vol. I)*, Tehran: National Library of the Islamic Republic of Iran. (in Persian)
- Niknam, M. R. (2000). *Book morphology*, Tehran: Sara. (in Persian)
- Nosuhian, H. (2014). *Comparison of life orientation and five personality factors in women with breast cancer and healthy according to their happiness in Isfahan*, Isfahan: Islamic Azad University, Faculty of Educational Sciences and Psychology. (in Persian)
- Nowruzi, A. (2010). *Altruism from the perspective of Islam*, Scientific dissertation, level 3, Qom: Seminary Management Center. (in Persian)
- Pourmumtaz, A. (1998). *Book dictionary: Persian, English, German, with Persian and English dictionaries*, Tehran: Ministry of Culture and Islamic Guidance, Printing and Publishing Organization. (in Persian)
- Pourmumtaz, A. (2009). *Comprehensive publishing dictionary*, Tehran: Culture and Art Entrepreneurs Cooperative Company. (in Persian)
- Shaban Dokht, A. A. (2010). *Examining the commands of the holy sharia in raising a child*, Scientific dissertation, level 3, Qom: Seminary Management Center. (in Persian)
- Soleimani, M. (2008). *Social deviations from the perspective of Imam Ali (a.s.) in Nahj al-Balaghah*, Scientific dissertation, level 3. Qom: Seminary Management Center. (in Persian)
- Soltani, P., & Rastin, F. (2000). *Encyclopedia of Library and Information Science*, Tehran, Contemporary Culture. (in Persian)
- Sotudeh, M. (2010). *Examining the discussion of qibla in prayer based on the view of the late Grand Ayatollah Boroujerdi*, Scientific dissertation level 3, Qom: Seminary Management Center. (in Persian)
- Torkashvand, H. (2008). *Mu'awiyah's Intellectual and Belief Study*, Scientific dissertation level 3, Qom: Seminary Management Center, Theological Center. (in Persian)

- Yaqoubi, E. (2003). *Public and private prophecy in Nahj al-Balaghah*, practical dissertation level 3, Qom: Seminary Management Center. (in Persian)
- Yazdi, M. (2009). *The management of the Holy Prophet (PBUH) in the Quran*, Scientific dissertation level 4 in the field of Quranic interpretation, Qom: Seminary Management Center. (in Persian)